

Karasevci u banatskom Tirolu

miercuri, 11 septembrie 2013

{xtypo_quote}Tirolsko naselje osnovali su izbjeglice koji su sudjelovali u tirolskom ratu protiv francusko-bavarske vojske 1809. godine.
{/xtypo_quote}

Austrijski car Franjo Josip, koji je bio prisiljen ustupiti regiju Tirol Bavariji, nakon mirovnog ugovora s Napoleonom zadužio je Josefa Speckbeckera, koji je bio osuđen zajedno s drugim vojnim inovnicima tirolske vojske, da izbjeglice vodi u južnu Ugarsku (u današnji rumunjski Banat). Stigavši u Banat oni dobivaju zemlje, stanove, poljodjeljski alati i oslobodeni su državnih poreza u roku od šest godina. Selo se najprije zvalo Tiroler Dorf (Tirolsko selo), dok je godine 1812. dobio ime Königsgnad (Kraljevska milost) u čast kralja Franje I. Izme u 1811. i 1813. u Tirol su dostigle još nekoliko manjih skupina kolonista, među kojima su se nalazile i par francuskih obitelji, tako da je na kraju 1813. kolonija Tirol brojala svega 111 obitelji. U međuvremenu se francuska administracija povukla, pa se brojni Tirolci, nenaviknuti na teške poljodjeljske radove, počinju vraćati svojim ognjima. Oni koji se pak ne vraćaju, sele se u Temišvar, osnivaju i tamo Tirolsku Ulicu. Tako da sve do 1820. u Tirolu ostaje samo jedna tirolska obitelj i puno praznih kuća. 1821. godine većina praznih kuća popunjavaju 55 obitelji koji dolaze iz njemačkog Würtemberga.

Godine 1828. u Tirol je pristigao znatan broj karasevskih obitelji, predstavljaju i tada jednu trećinu ukupnog broja tirolskog stanovništva. Karasevci su se grupirali u južnom dijelu naselja, osnovavši svoj kvart. Daljnje nastanjenje ovog prostora s karasevskim stanovništvom odvijalo se izme u 1830. i 1860. kada je većina obitelji iz Vodnika, Ravnika i Lupaka krenulo prema Tirolu.

Odlučili smo krenuti prema Tirolu i saznati nešto o njima i o njihovim potomcima ili, bolje rečeno, o onima koji su preostali od našeg naroda tamo, jer danas tu živi nešto manje od 80 pripadnika hrvatske manjine. Htjeli smo tako i saznati kako je nekada bilo i kako je sada stanje ove zajednice, a to smo najbolje mogli otkriti kroz razgovor s nekima od najstarijih njezinih pripadnika. U tom novinarskom poduhvatu pripomogao je nam Marijan Radi, jedan od žitelja ovog naselja i, međutim, jedan od članova Koordinacijskog odbora Zajednice Hrvata u Rumunjskoj.

Karasevski Hrvati poznati su po njihovoj konzervativnosti, što se u ženidbi također odražava. Rijetki su u našoj prošlosti bili slučajevi kada su se Karasevci ženili s pripadnicima drugih etničkih skupina. To je donekle doprinijelo identitetskom opstajanju kroz vijekove ove zajednice, koja i danas živi grupirana u sedam sela u geografsko kompaktnoj zoni takozvanog karasevskog bazena. Stoga, interesantno nam je bilo otkriti kako se ponašala ova tirolska skupina Hrvata Karasevaka, koja se otprilike 200 godina fizički odvojila od spomenute zone.

Karasevski sokak nalazi se na samom ulazu u Tirol i prostire se blizu

katoli ke crkve, a kao orijentacijska me a izme u njega i njema kog kvarta služi jedan stari uli ni bunar. Dok smo šetali glavnom ulicom (na karaševskoj strani), i ekali Marijana Radi a da do e iz „šite“, jer je zaposlen u Op ini Doclin, natrefili smo jednog seljanina s poslom ispred ku e i zapitali ga da li je on Karaševak. Sedamdeset mu je i nešto godina i smješkom na licu odgovara nam da mu je ime Feštei te da je...ma arske nacionalnosti. Unato tome, dobro zna karaševski govor jer cijelo je svoje djetinjstvo proveo igraju i se s karaševskom djecom. Tada je njih bilo puno i na sve strane naokolo po sokaku moglo se karaševski uti. Danas ovdje žive još nekoliko hrvatske obitelji. Ve ina je odselila u Temišvar, a umjesto njih došli su mahom Rumunji. „Kupil sam ovej dom pored mojega od Rebežile“ pokazuje nam ponosan Feštei na veliku, solidnu ku u koja je neko pripadala Karaševku.

Kada je napokon stigao naš Marijan, otpratio nas je do prve ku e iza starog uli nog bunara. Tamo smo upoznali duhovitu osamdesetogodišnjakinu Boden Reghinu Mariju. Ime joj nismo mogli uvrstiti me u karaševskima, a niti je mjesto na kojem joj ku a visila, kako nam se objasnilo i kako smo mi sve do tada razumijeli, pripadalo karaševskom sokaku. „Sad imam nima ko ime, e sam uzela Nemca, ali sam se prije zvala Udovica“, odgovorila nam je gospo a stavljaju i kraj našoj zabuni. „Moja tetka, mamina sestra je bila prva koja je uzela Meštrika. To je bilo negdi okol 1920. godine. a do tad nesu se mišali jedni s drugim, svaki si uzimal njeju naciju“, nastavila je naša Reghina, a naš je ugodni razgovor cvjetao upravo kao prvo proljetno sunce koje je sve ja e po eo iskazivati svoju blagu toplinu nad (još uvijek!) odzebnulome tirolskom nebu. Govorili smo o životu, obi ajima i navikama hrvatske zajednice i o njezinoj kohabitaciji s njema kim narodom koji je nekada ovdje sa injavao ve inu: „Kad smo imali balove ovde u selu mi smo išli kod Aržoke, a Nemci su si išli tamo kod nji e oni nesu ni vikali kod nji na igru, pa smo si ondak mi inili našeg. Sve po lepo je bilo kod nas!“. Kod „Aržoke“ nije bilo ništa drugo negoli seoska birtija u karaševskom kvartu, jer u to doba nije postojala neka druga specijalizirana dvorana koja je mogla ugostiti jedan takav doga aj, kao što to danas ini seoski Dom kulture.

Ipak, za vrijeme drugog svjet-skog rata odnos izme u njema ke i hrvatske zajednice iz Tirola znatno se pogoršao: „ Kad sam bila drugi razred, Nemci su svu karaševsku decu upudili nadvor iz škule i su ni držali u magaziji de su bili selski bikuve. etiri godine smo tako sideli i ješte su ni plašili e laju da ni metnu svi na gramadu i laju da ni upale. To su bila strašna vremena“ Nerijetko je svojim pravovremenskim intervencijama nadogra ivao razgovor puno mla i Marijan Radi , iako nije sve svoje znanje o prošlosti ovdašnje karaševske skupine temeljio u potpunosti na proživjelom iskustvu ve i na onome što mu je svoj voljeni djed neko pri ao: „...neki put su imali naši lu e salaši, oni koji su bili po bogati. Oni su imali i domove u selu, aman su sideli najviše tamo kod salaša, e tamo su imali maru, zemlju – sve. Posik je došlo întov r _ire u 1958. i su im se povadili vinogradi, slive i sve što su imali, pa lu e su se teglili u selo. Ondak, u 1962. je došal kolektiv, su im se zatrli svi salaši i sve je bilo gotovo“.

U Tirolu smo razgovarali i s devedesetogodišnjakom Francom Rebežilom, koji unato svojim naprednim godinama još uvijek se dobro drži. Zatekli smo ga kod ku e obra uju i neke radove u svome vrtu zajedno sa svojom

k eri. Kao i u slu aju gospo e Reghine niti se on nije oženio s Hrvaticom ve je odabranica njegovog srca bila tako er njema ke nacionalnosti. U mladosti bio je doktor veterine. Veterinski fakultet završio je u Bukureštu, gdje je imao mnogo kolege iz Srbije i iz Gr ke jer u to vrijeme, kaže nam, jedino je u Bukureštu postojao fakultet za veterinu u Balkanu.

Odmah nakon što smo se predstavili rekao nam je da mu na vojnom livretu piše "croat" i da ga je profesor povijesti, za vrijeme osnovne škole, pitao kako se piše njegovo prezime, sa ž ili g. Odgovorio mu je da se piše Rebežila – dakle sa ž. "Atunci e ti croat" – glasio je verdikt svog profesora povijesti, nitko drugi negoli Traian Simu, koji je baš u to vrijeme pisao knjigu "Originea craovenilor".

Daniel Lucacela